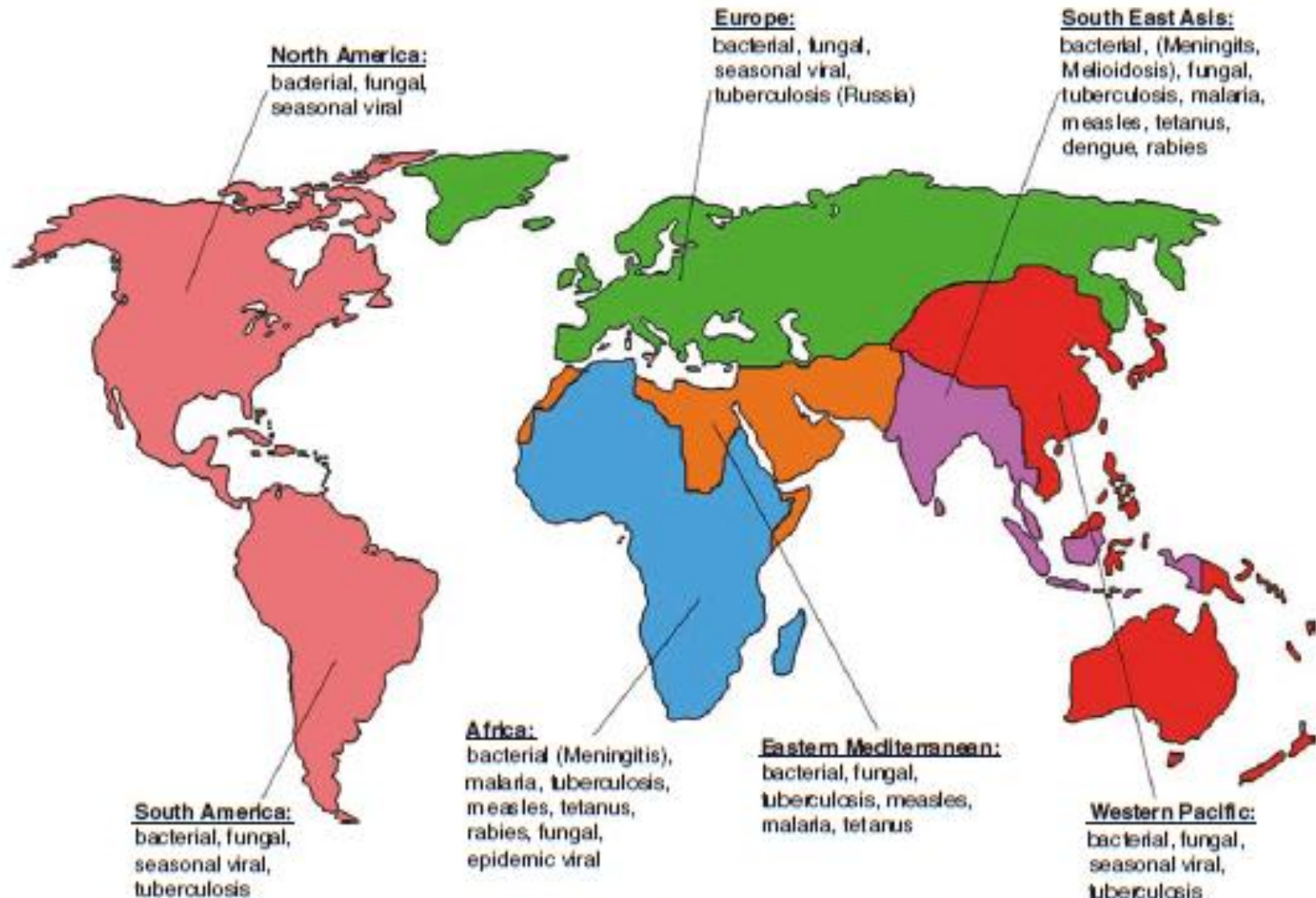

Sepsis- Septik Şok Yönetimi

Dr. Güleser AKPINAR
Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi
Acil Tıp Kliniği A.D
2020

WHO-DSÖ- 2019

Sepsis

- Yaygın görülen ve sık atlanan bir tanı
  - Her 3-4 saniyede bir kişi etkileniyor
  - Tüm dünyada her yıl milyonlarca kişi
- Hastaların yarısından fazlası acil serviste tanı alıyor
- Az bir bölüm YB'de yatırılıyor
- Erken tanı ve tedavi mortaliteyi azaltıyor
  - Mortalite değişken (%22-76)
- Ülkeler ve hastaneler arasında etiyoloji ve tedavide farklılıklar var

Sepsis Risk Faktörleri

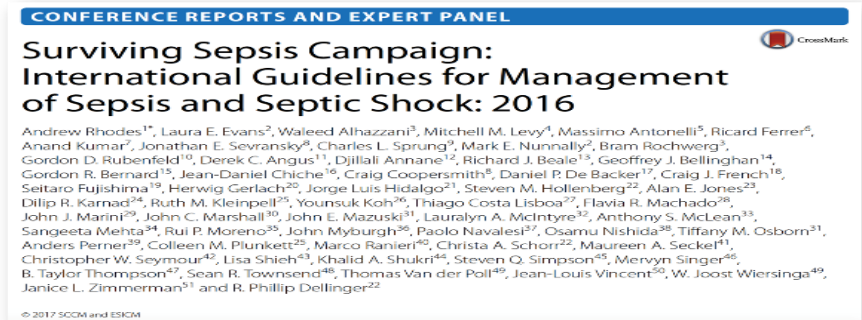
- Yoğun bakım ünitesine kabul (Nozokomial enfeksiyonlar)
- Bakteriemi ((+) kan kültürü)
- İleri yaş (≥ 65 yaş)
- Immunosupresyon
Kanser, renal/hepatik yetmezlik, AIDS, ilaçlar, splenektomi
- Diyabet ve obezite
- Toplum kökenli pnömoni
- Genetik

2016- Tanımlar

- **Sepsis**, konağın enfeksiyona düzensiz yanıtına bağlı hayatı tehdit eden organ yetmezliği durumudur.
  - Şüpheli/Tanımlı enfeksiyon + qSOFA ≥ 2
- **Septik şok**, altta yatan derin dolaşımsal, hücresel ve metabolik bozuklukların mortaliteyi arttırdığı sepsis alt grubudur.
  - Sepsis + MAP > 65 mmHg için Vazopressör ihtiyacı + Laktat > 2 mmol/L
- Bu tanımlar için kullanılan yeni skorlama sistemleri:
  - SOFA skoru
  - qSOFA skoru
  - SIRS kullanılmıyor

2016 kılavuzunun güncellemesi

- Sepsis ve septik şok tanımını aynı
  - **Sepsis**, konağın enfeksiyona disregule yanıtına bağlı hayatı tehdit eden organ yetmezliği durumudur.
  - **Septik şok**, altta yatan derin dolaşımsal, hücresel ve metabolik bozuklukların mortaliteyi arttırdığı sepsis alt grubudur.
- Sepsis-3 klinik kriterleri (qSOFA) bu kılavuzda kullanılmadı

Skorlama sistemleri

ACİL SERVİS

- qSOFA
- Daha pratik

YBÜ

- SOFA
- Kullanımı biraz daha zor

qSOFA

	1*	2	3	4
Solunum				
PaO ₂ /FiO ₂ mmHg	≤ 400 MV var/yok	≤ 300 MV var/yok	≤ 200 ve MV var	≤ 100 ve MV var
Kardiyovasküler				
Hipotansiyon	OAB < 70 mmHg	Dopamin ≤ 5 ve dobutamin**	Dopamin > 5 ya da adrenalin ≤ 0.1 ya da noradrenalin ≤ 0.1**	Dopamin ≥ 15 ya da adrenalin > 0.1 ya da noradrenalin > 0.1**
Karaciğer				
Bilirubin mg/dL	1.2-1.9	2.0-5.9	6.0-11.9	> 12
Koagülasyon				
Trombosit 10 ³ /mm ³	≤ 150	≤ 100	≤ 50	≤ 20
Böbrek				
Kreatinin mg/dL ya da idrar debisi	1.2-1.9	2.0-3.4	3.5-4.9 Debi ≤ 500 mL/gün	> 5 Debi ≤ 200 mL/gün
Nörolojik				
GKS	13-14	10-12	6-9	< 6

* Bu sınırın ötesindeki değerler 0 puan alır.
** En az 1 saat µg/kg/dakika dozunda verilmiş olmalı.
MV: Mekanik ventilasyon, OAB: Ortalama arter basıncı, GKS: Glasgow koma skoru.

NEWS & MEWS

- İngiltere’de qSOFA yerine
- Sepsise özel skorlama değil
- Kritik tüm hastalarda kullanılabilir

NICE
National Institute for
Health and Care Excellence

 The Royal College of
Emergency Medicine

 THE UK
SEPSIS
TRUST

Mews Chart

PHYSIOLOGICAL PARAMETERS	3	2	1	0	1	2	3
Respiration Rate	≤8		9 - 11	12 - 20		21 - 24	≥25
Oxygen Saturations	≤91	92 - 93	94 - 95	≥96			
Any Supplemental Oxygen		Yes		No			
Temperature	≤35.0		35.1 - 36.0	36.1 - 38.0	38.1 - 39.0	≥39.1	
Systolic BP	≤90	91 - 100	101 - 110	111 - 219			≥220
Heart Rate	≤40		41 - 50	51 - 90	91 - 110	111 - 130	≥131
Level of Consciousness				A			V, P, or U

The NEWS initiative flowed from the Royal College of Physicians' NEWSDIG, and was jointly developed and funded in collaboration with the Royal College of Physicians, Royal College of Nursing, National Outreach Forum and NHS Training for Innovation.

 Royal College
of Physicians

 NHS
Training for Innovation

Score	3	2	1	0	1	2	3
Pulse Rate	<40	-	40-50	51-100	101-110	111-129	=130- >130
Resp Rate	<8	-	-	8-20	21-25	26-30	>30
Temp °C	-	=35 or <35	-	35.1-37.9	38-38.4	=38.5 or >38.5	-
AVPU	New weakness	New Confusion	-	Alert	Voice	Pain	Unresponsive
Systolic BP	<80	80-89	90 - 109	110 - 160	161 - 180	181 - 200	>200

Sepsis –Tanı Kriterleri

Enfeksiyon ve bunlardan bazıları

Genel değişkenler

- Sıcaklık > 38.3 veya <36
- HR > 90
- RR > 20
- Bozulmuş zihinsel durum
- Ödem / pozitif sıvı dengesi (> 20 ml / kg / 24 saat)
- Hiperglisemi

Sepsis –Tanı Kriterleri

Inflamatuvar Değişkenler

- WBC sayısı > 12000 veya < 4000
- $> \% 10$ olgunlaşmamış hücrelerle normal WBC sayımı
- C-reaktif Protein > 2 SD normalin üzerinde
- Prokalsitonin > 2 SD normalin üzerinde

Tanı - kültürler

- **Kültür almak** tedaviyi geciktirmeyecekse (**>45dk**) **antibiyotikten önce**
- İki set kan kültürü (aerobik ve anaerobik)
  - En az biri perkutan, diğeri kateterden (**>48h** ise)
  - Aynı anda, aynı bölgeden alınabilir
- Kaynak olabilecek diğer bölgelerden de kültür alınmalı (idrar, BOS, yaralar, trakeal yada diğer vücut sıvılarından)
- **Odak belli ise sadece odaktan + kan kültürü**

SEPSİS BULGULARI

- Ateş; en yaygın (yaşlı hastalar genellikle ateşli yanıt VERMEZ)
- Titreme / titreme (nöbetle karıştırılır)
- Miyaljiler / eklem ağrıları (olağan dışı kemik / kas ağrısı)
- Bulantı kusma
- Grip benzeri semptomlar
- Mental durum değişiklikleri
- Artan yorgunluk / letarji

SEPSİS BULGULARI

Yenidoğanda:

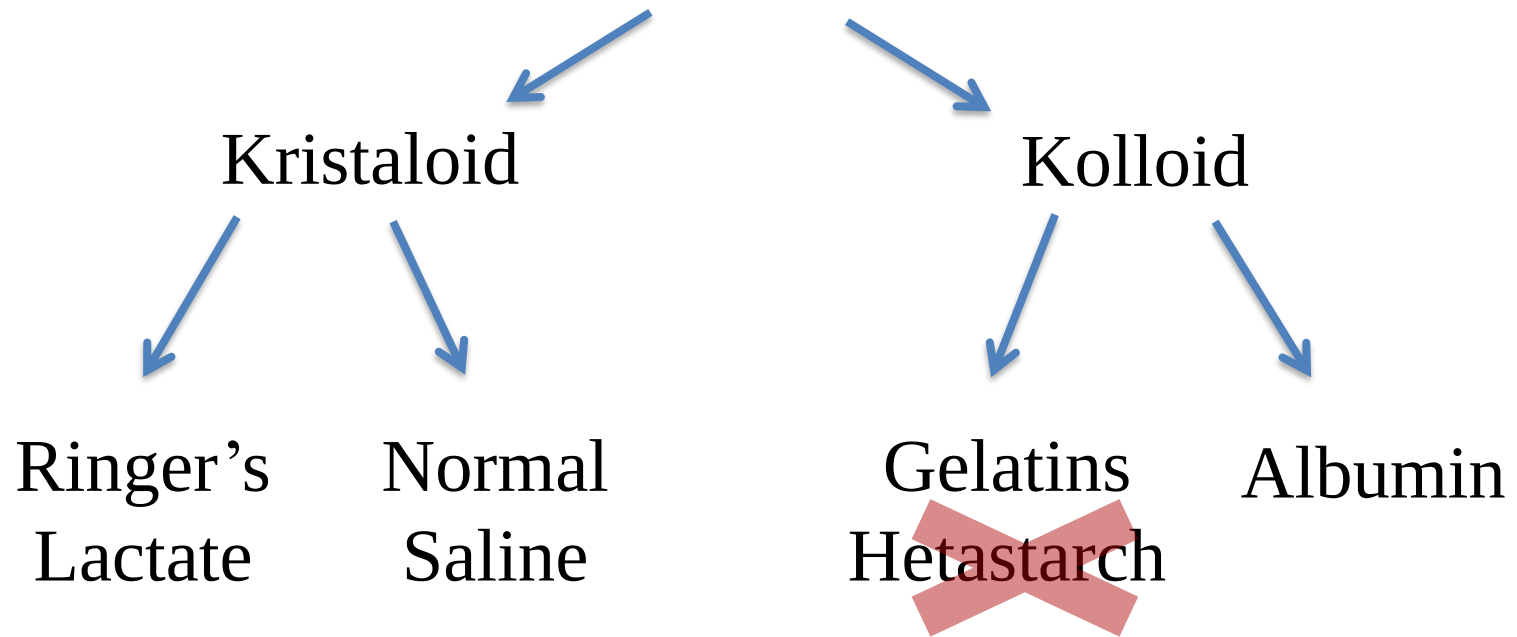
- Menenjit ve sepsis zor tanınır,
- Ateş hiç olmayabilir,
- Bilinç durumu zor değerlendirilir.

Yaşlıda:

- İYE, pnömoni, influenza, ensefalit uzun süre gizli seyredebilir.
- Birçok ilaç kullanımı tabloyu maskeleyebilir.
- Taşikardi, hipotansiyon, mental durum dalgalıdır yada gizlenebilir...

Tedavi - Sıvı replasmanı

Hangi sıvı?

Hangi sıvı? – ne kadar sıvı?

- Sepsise bağlı hipoperfüzyon varsa **30 ml/kg İV kristaloid** ilk 3 saat içinde verilmeli (güçlü öneri, kanıt düzeyi düşük)

- Birçok hasta için kabul edilebilir bir doz
- Her hastanın ihtiyacı aynı mıdır?
  - Bazı hastaların daha fazla sıvıya ihtiyacı var
    - Sepsis + DKA olan hasta?
  - Bazılarının daha az
    - Düşük EF dekompanse KKY hastası?

Akut organ disfonksiyonu ve/veya hT ve laktat > 2 mmol/L

Hangi kristaloid?

- %0.9 NaCl
- Ringer laktat
- İsolayt P

Fazla verilirse hiperkloremik metabolik asidoz

K yükü var. ABY gelişimini arttırabilir

Solüsyon	Na (mEq/L)	Cl (mEq/L)	K (mEq/L)	Dekstroz (g/L)	Laktat (mEq/L)	Ca (mEq/L)	pH	mOsm/L	Kalori (cal/L)	Diğer
%0.45 NaCl	77	77	0	0	0	0	5.7	155	0	
D5 su	0	0	0	50	0	0	5.0	252	170	
Ringer laktat	130	109	4	0	28	3	6.7	273	9	
Normosol (P-lytes)	140	98	5	0	0	0	7.4	295	15	Glukonat 23 mEq/L Asetat 27 mEq/L
%0.9 NaCl	154	154	0	50	0	0	5.7	308	0	
Ringer	147	156	4	0	0	4.5		309	0	

Agresif sıvı tedavisi doğru mu?

- Bolus sıvı sonrası hemodinamik yanıtta düzelme kısa sürer
1 saat sonra eski haline geri döner
- Fizyolojik etkiler net değil

Glassford NJ, Eastwood GM, Bellomo R. Physiological changes after fluid bolus therapy in sepsis: a systematic review of contemporary data. Crit Care. 2014;18(6):696.

- Sıvı bolustan sonra MAP ~7.8 mmHg arttı ancak 1 saat sonra başlangıç değerine geri döndü ve idrar çıkışında artış görülmedi

Nunes TS, Ladeira RT, Bafi AT, de Azevedo LC, Machado FR, Freitas FG. Duration of hemodynamic effects of crystalloids in patients with circulatory shock after initial resuscitation. Ann Intensive Care. 2014;4:25.

- Kardiyak index, KB, kardiyak dolum basıncı sıvı bolustan 30 dakika sonra anlamlı yükselmiş ancak 1 saat sonra bazal değerlere geri dönmüş

- Belki de zararlı

Bihari S, Prakash S, Bersten AD. Post resuscitation fluid boluses in severe sepsis or septic shock: prevalence and efficacy (price study). Shock. 2013; 40(1):28–34.

- Pozitif sıvı balansı SOFA değerini kötüleştirilmiş ve akciğer hasarını arttırmış

Sıvı yükleme testi- Fluid Challenge

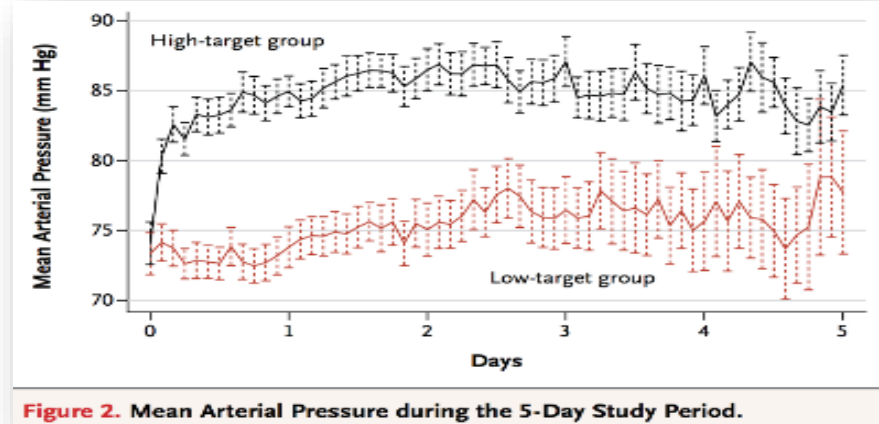
- 250 -500 ml kolloid (veya kan ürünleri)
- 500 -1000 ml Hartmann's (%5 dekstroz değil!)
- Olabildiğince hızlı (basıncılı torba ile)
- Başında durup sonucu izlenir

Hedef ne?

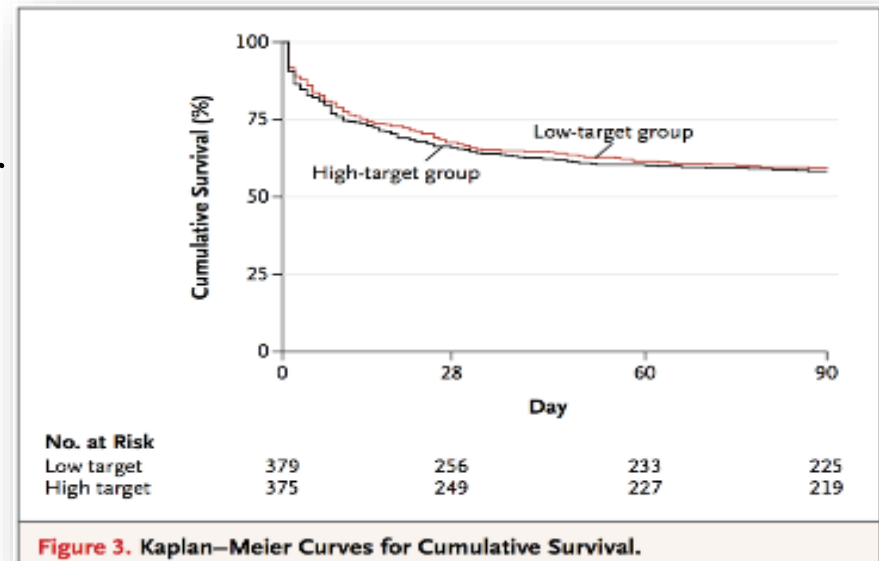
MAP > 65 mmHg

Kim çıkarmış bu hedefi?

- Sıvı replasmanına rağmen MAP < 65 mmHg ise vazopressör başla
- MAP 65 mmHg çıkarmak yeterli, daha yüksek daha iyi değil
  - Mortalite, idrar miktarı, laktat düzeyi, oksijen sunumu değişmiyor

High versus Low Blood-Pressure Target in Patients with Septic Shock

Laktat, hipoperfüze hastada yükselir

- Doku hipoksisi/ perfüzyonu göstergesi, anaerobik metabolizma ürünü
  - Yetersiz O₂ sunumu
  - Artmış O₂ ihtiyacı
  - O₂ ‘nin kullanım yetersizliği
- Beta-2 agonist stimulasyona yanıt olarak (endojenoz yada ekzojenoz epinefrin)
  - Stres durumunda endojen adrenaline bağlı olarak laktat yükselir

- Genel durumu iyi, vital stabil, idrar çıkışı normal olan genç hastada yüksek laktat değeri varsa
  - Endojen üretim?
- Genel durumu kötü, vital stabil, idrar çıkışı azalmış, periferik dolaşımı bozuk, yaşlı hastada normal laktat değeri varsa
  - Uygunsuz sempatik yanıt? Endojen üretim yetersizliği?

Laktat- nasıl yorumlayalım?

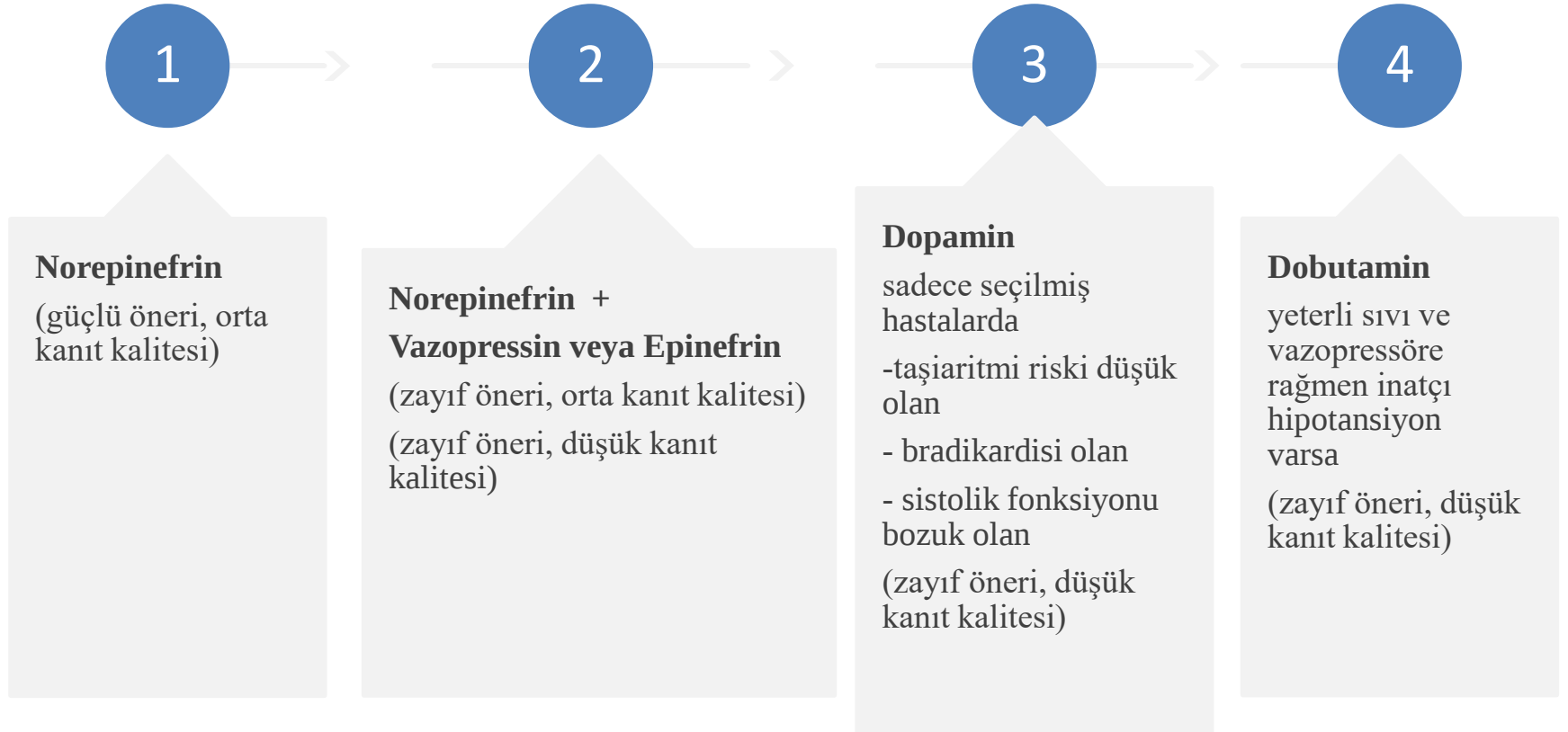
- < 1 mmol/L normal
 ≥ 2 mmol/L anormal
 ≥ 4 mmol/L yüksek riskli
- Hedef Laktat klirensi $\geq \%10$
- BY/ATN varsa?
- Karaciğer yetmezliği/S varsa?
- Hepatorenal sendrom?
- Kardiyorenal sendrom?

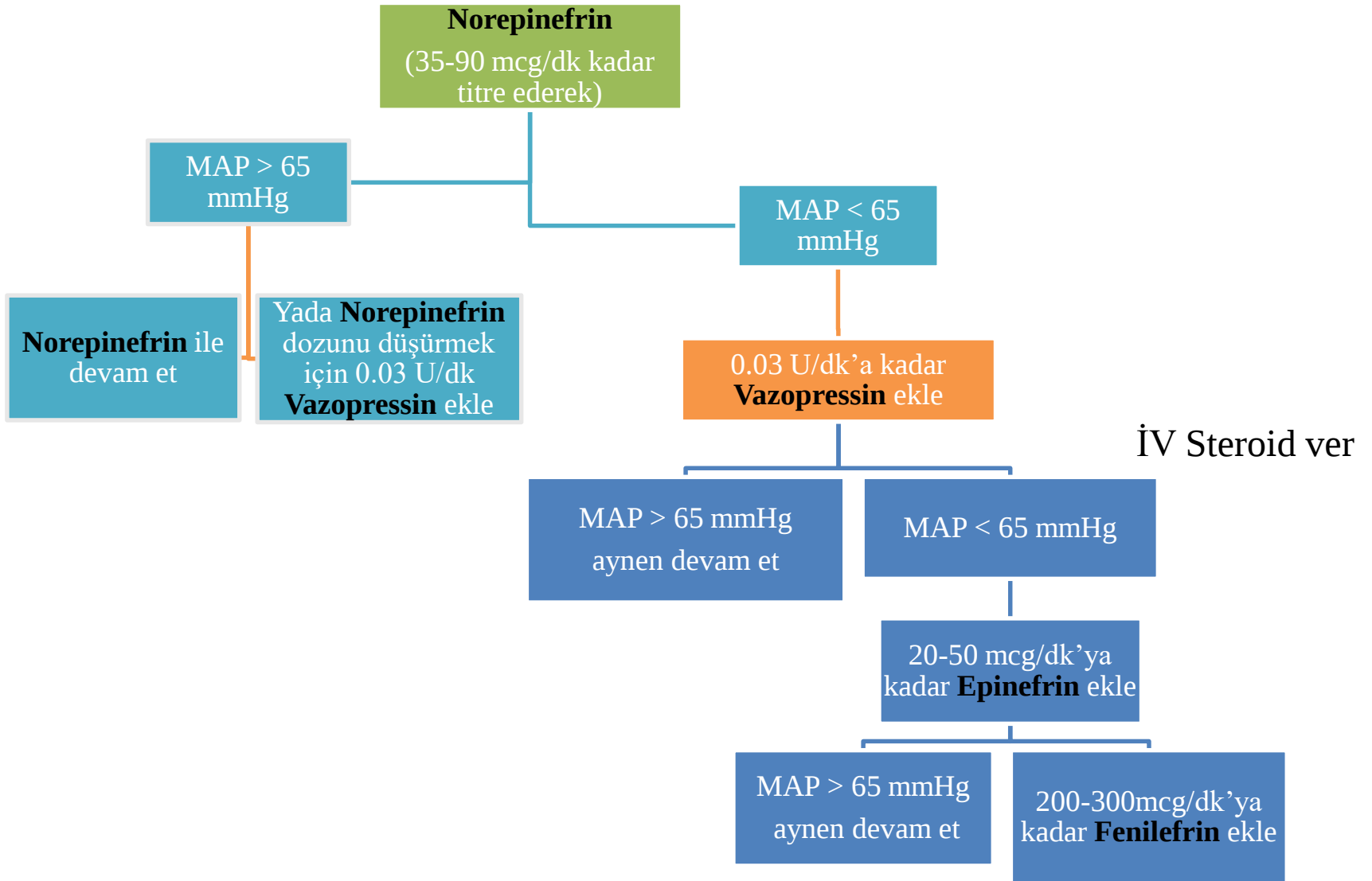
İdame sıvı verelim mi?

- İlk sıvı tedavisini takiben klinik değerlendirme yap ve hemodinamik durum için aşağıdaki parametrelere bak
  - Kan basıncı
  - Kalp hızı
  - Solunum hızı
  - Arteriyel oksijen saturasyonu
  - Ateş
  - İdrar çıkışı
- Dinamik ölçümler yap
  - EKO, Stroke volüm ölçümü, VCI
  - Pasif bacak kaldırma testi

Tedavi - Vazopressör

Tedavi - Antibiyoterapi

- IV antibiyotik tedavisi mümkün olan en kısa sürede başlamalı (**sepsis ve septik şok için 1 saat içinde**) (güçlü öneri, orta kanıt düzeyi)
- Öncelikle **geniş spektrumlu ampirik antibiyoterapi** başlanmalı; (güçlü öneri, orta kanıt düzeyi)
- Etken belli olunca ve/veya klinik yanıt alınınca ilaç rejimi daraltılmalıdır

Tedavi – Antibiyoterapi

- Hastaya göre
  - Yaş, ek hastalıklar, immunsupresif durum
- Enfeksiyon odağına göre
- Kaynağın toplum yada hastane kökenli olmasına göre
- Bölgesel antibiyotik direncine göre...

Hangi antibiyotik?

- SAM 4 x 1,5 gr veya
- KAM 3 x 1,2 gr + siprofloksasin 2 x 400 mg

Toplum kökenli
kaynağı bilinmeyen

- SAM 4 x 1,5 gr veya
- KAM 3 x 1,2 gr + Klaritromisin 2 x 500 mg veya
- Levofloksasin 1-2 x 500 mg

Toplum kökenli pnömoni
(pseudomonas riski yok,
grup 3a)

- Seftazidim 3 x 2 gr veya
- Piperasilin / tazobaktam 4 x 4,5 gr + Klaritromisin 2 x 500 mg

Toplum kökenli pnömoni
(pseudomonas riski var)

- Seftriakson 2 x 1 gr
- GSBL direnci varsa Ertapenem 1 x 1 gr

Ürosepsis

HAFİF-ORTA ŞİDDETTE

- Ertapenem 1 x 1 gr veya
- Tigesiklin 1 x 100 mg yükleme 2x 50 mg idame veya
- Moksifloksasin 1 x 400mg
- AĞIR OLGU
- Piperasilin / tazobaktam 4 x 4,5 gr

İntraabdominal sepsis

PCT ve Tedavi süresi

- Antibiyoterapi süresini kısaltmak için prokalsitonin (PCT) düzeyi kullanılabilir (zayıf öneri, düşük kanıt kalitesi).
- Tedavi başlanmasından sonra belirgin şekilde PCT düzeyinde düşme varsa antibiyotiği kesin.

Tedavi - Steroidler

- Yeterli sıvı resüsitasyonu ve vazopressör tedaviye rağmen devam eden **hipotansiyon** varsa (zayıf öneri, düşük kanıt kalitesi).

Şok bulguları olmayan sepsis olgularına önerilmiyor

- Hidrokortizon 200 mg/gün
- 8 saat içinde
- Devamlı infüzyon > tekrarlayan bolus

Tedavi - Kan ve kan ürünleri

- **Eritrosit:** Aşağıdaki durumlar yoksa Hb düzeyi < 7.0 g/dL olunca verilmesi önerilir (güçlü öneri, yüksek kanıt düzeyi).
  - Myokardial iskemi- KAH
  - Ciddi hipoksemi
  - Akut kan kaybı
- Eritropoetin önerilmiyor
- **TDP:** Kanama veya invaziv girişim planı yoksa vermeyin (zayıf öneri, çok düşük kanıt düzeyi).

Tedavi - Kan ve kan ürünleri

- **TDP:** Kanama veya invaziv girişim planı yoksa laboratuvar değerlerini düzeltmek için kullanmaya gerek yok (zayıf öneri, çok düşük kanıt düzeyi).
- **Trombosit:** (zayıf öneri, çok düşük kanıt düzeyi)
  - $\leq 10.000/\text{mm}^3$ ise kanama yoksa bile verilmeli
  - $\leq 20.000/\text{mm}^3$ ise kanama açısından yüksek riskli hastalarda verilmeli
  - Aktif kanama, cerrahi, invaziv girişim planı varsa $\geq 50.000/\text{mm}^3$

Diğer tedavi önerileri

- **İnsülin tedavisi:** İki ardışık ölçümde KŞ $>180\text{mg}$ ise
- Hedef KŞ $\leq 180\text{ mg}$ tutmak (110-180 arası)
- **NaHCO₃ tedavisi :** pH > 7.15 olan ve hipoperfüzyonun neden olduğu laktik asidemili hastalarda hemodinamiyi düzeltmek ve vazopressör ihtiyacını azaltmak için sodyum bikarbonat tedavisi tavsiye edilmez (zayıf öneri, orta kanıt düzeyi).
  - Asidozun asıl tedavisi altta yatan nedeni tedavi etmektir
  - Prospektif çalışmalar yararını gösterememiş
  - İntrasellüler asidozu kötüleştirir
  - Oksijen-hemoglobin eğrisini sola kaydırır dokuların oksijeni kullanımını azaltır

Diğer tedavi önerileri

Stres ülseri; proton pompa inhibitörleri veya H-2 reseptör antagonistleri

DVT proflaksisi;

DMAH, UFH

Mekanik proflaksi

Beslenme için oral veya enteral yol

Sepsise bağlı ARDS için MV ayarları

- Tidal volüm 6 ml/kg
- Plato basınç değeri ≤ 30 cmH₂O
- PEEP uygulanmalı (yüksek PEEP > düşük PEEP)
- Atelektazileri açmak için recruitment manevrası kullanılmalı
- PaO₂/FiO₂ oranı < 150 ise prone pozisyon kullanılmalı
- Erişkin ve PaO₂/FiO₂ oranı < 150 ise nöromüsküler bloker ajanlar <48 saat kullanılmalı
- Hastanın başı 30-45 derece yükseltilmeli
  - Aspirasyon riskini azaltır

Tedavi - Kaynak kontrolü

- En kısa sürede kaynağı bul ve yok et
- Olabilecek enfeksiyon odaklarını değerlendirin
  1. Pulmoner nedenler
  2. Üriner sistem enfeksiyonu
  3. Akut abdominal enfeksiyonlar
  4. SSS enfeksiyonları
  5. Yumuşak doku
  6. Kateter ilişkili enfeksiyonlar
    - Yeni bir vasküler erişim sağlandıktan sonra muhtemel neden olabilecek damar yolları çıkar

Tedavi - Kaynak kontrolü

- **Apse** veya lokal infeksiyon odağı → drene edilmeli
- **İnfekte nekrotik dokular** → debride edilmeli
- Potansiyel olarak **infekte olabilecek cihazlar** → çıkarılmalı
- **Nekrotizan** yumuşak doku infeksiyonu veya intestinal iskemisi → acil cerrahi
- İnfeksiyon şüphesi olan **intravasküler kataterler** → yeni vasküler yollar açtıktan sonra bunları çıkartılmalı

ÖZET

- ABC:
  - O₂
  - SpO₂
  - ETE/ MV düşün
    - Solunum işini azaltır
    - Bilinç bozukluğunda aspirasyondan korur
- Tanısal inceleme:
  - AKG
  - Chest X-ray
  - Lab, kültürler

ÖZET

- Hipoperfüzyonu değerlendirmede **Organ disfonksiyonu, hipotansiyon ve Laktat** önemli
- Sıvı: **ilk 3 saatte 30ml/kg** kristaloid sıvı
- Kontrolsüz bolus sıvı vermeyin, kristaloidler de masum değil
- Sıvıya rağmen **MAP<65mmHg** ise **vasopressör** başla
  1. NOREPİNEFRİN
  2. Yanına VAZOPRESSİN eklenebilir
  3. EPİNEFRİN
  4. FENİLEFRİN
- Seçilmiş hastalarda **DOPAMİN, DOBUTAMİN**
- Mümkün olan en kısa sürede **antibiyoterapi** başlanmalı (<1 saat)
- Vazopressöre yanıt yoksa **Steroid** (200 mg hidrokortizon)
- **Odak kontrolü**

Sabrınız İçin Teşekkürler